

Fa quasi dos anys que vaig començar aquesta secció. Amb algunes pauses –poques–, setmana rere setmana hi he anat donant compte cada dimarts d'alguns temes d'Elx –d'actualitat, evocadors o històrics– escrits des d'un punt de mira literari, crític o analític. Són, en total, gairebé cent articles, i això en fa un bon grapat. ¿Que m'ha mogut a fer aquesta feina, certament *gratis et amore?* A la tardor del 2024, feia dos anys que m'havia arribat –als setanta– la jubilació legal obligatòria de la meua feina de catedràtic a la Universitat d'Alacant i feia un any que havia eixit publicat el llibre «Barcelona/Milà: Arquitecturas modernas en contacto. Del fascismo a la democracia», l'obra sobre arquitectura i urbanisme que concloïa els grand travaux assagístics mampresos al llarg de la vida: els quatre volums de *Guia de l'arquitectura i l'urbanisme de la ciutat d'Elx* (1989, 1999, 2015, 2017), *Guia de arquitectura de la provincia de Alicante* (2000); i *Elx, 1740–1962: Formación d'una ciutat moderna de mitjana grandària* (2017); a més, havia redactat la tesi doctoral (1976–1990) i havia fet oposicions a arquitecte municipal de l'Ajuntament d'Elx (1980–1981) i a professor de la Universitat d'Alacant (1989–1993). Sobrepassats els setanta anys, tot això s'havia acabat. I publicada l'obra poètica completa en vers (*Per a saber d'amor*, 1974–2025), també s'havia acabat la tasca de creació literària. El buit que em quedà era de manual de psicologia.

Així, reclos per força de bell nou al meu poble, vaig tornar a observar–hi críticament l'actualitat urbana; i quan l'arrencament de les palmeres de Pere Joan Perpinyà i de la Glorieta m'avisaren que el llogater de la Casa Consistorial no era el personatge sensible i considerat que molts havíem cregut, sinó un poderós agent de destrucció i despersonalització d'Elx, vaig publicar–hi algunes opinions a Facebook, però això era una gàbia de grills insubstan-

Peu de foto

Peu de foto: 2024-2026

GASPAR JAÉN I URBAN
Arquitecte i escriptor

cial, incompatible amb l'anàlisi, la didàctica i l'opinió, i vaig buscar el suport de la lletra impresa. No em movien necessitats de fama ni d'expressió, sinó una voluntat cívica que vinc demostrant des dels vint anys; a banda, és clar, de la higiene mental que representa per a mi l'escriptura.

No és la primera vegada que escric als diaris, però mai abans ho havia fet per a un mateix medi d'una forma tan assídua i conti-

nuada, al llarg d'un període tan prolongat i, sobre tot, amb exclusivitat; val a dir, que no he escrit res durant aquests dos anys que no siguen aquests «Peu de foto». Una mena de cant del cigne, potser. El 1974 vaig publicar el primer article en un medi periòdic; fou a *Festa d'Elig*: encara es-tudiava Arquitectura i en aquell «Desarrollo urbano de Elche» (<https://hdl.handle.net/10045/53012>) vaig aplicar els ensenyaments

rebutts a la Universitat Politècnica de València, amb un estil que havia de ser grat, naturalment, per al consistori tardofranquista que promocionava la revista i que volia jugar la basa d'una certa modernitat. Els anys següents, vaig publicar nombrosos articles crítics i didàctics sobre arquitectura, urbanisme i literatura als diaris d'Elx, Alacant, València, Barcelona i Ciutat de Mallorca, i vaig tenir prou intervencions radiofòniques i televisives. A meitat dels anys de 1980, vaig tenir una secció fixa a la revista *Canelobre*, de l'Institut Juan Gil-Albert de la Diputació Provincial; i als primers 2000 torní a exposar una visió crítica de la política local que li costà al meu pare l'expulsió de l'hort de Motxo als vuitanta-tres anys (2004); allò, tanmateix, acabà amb un acord tàcit: a canvi de no consumir–s'hi l'expulsió *manu militari*, jo restaria mut sobre les barrabassades municipals. Així, del 2004, al 2024, no vaig escriure ni una ratlla d'opinió sobre els afers d'Elx, limitant–me a dur endavant una tasca acadèmica d'investigació, difusió i administració universitària d'abast internacional.

Tanmateix, els textos esparsos que anava produint eren nombrosos i, convençut del seu valor, de la seua oportunitat i de la seua vigència, em sabia greu que anassen pel món amagats a les hemeroteques o a la fugissera memòria d'un lector ocasional. Així, a la vegada que deixava d'opinar sobre els afers ciutadans, a la vegada que el Patronat del Misteri em foragitava de l'organització de La Festa (2010), anava covant–se el projecte d'arreglar tots els meus textos esparsos (com també, és clar, la meua obra poètica en vers, revisada i ampliada). Primer, en vaig difondre per Internet; després, a mesura que la informàtica creixia i ens esclaviv–

zava, en vaig incloure al Repositori de la Universitat d'Alacant; finalment, vaig veure editats, primer, tots els meus textos sobre La Festa (1983–2010) en un volum publicat pel Gil-Albert (*D'una festa que canta. La Festa d'Elx entre els segles XX i XXI*, 2017). El 2019, l'any prepadèmic, abans d'iniciar la meua estada a Milà com a Visiting Professor del Politecnico–Milano (2019–2022), Publicacions de la Universitat d'Alacant edità un segon volum, *Retrats. Pintors, escultors, ceramistes, arquitectes*, on aplegava tots els escrits sobre arts i artistes. I el mes de setembre proppassat n'ha eixit un tercer, també a Publicacions de la Universitat d'Alacant, que presentaré aviat a la Llibreria Ali i Truc: *Plantacions de palmeres d'Elx. Art, agricultura, societat*, una obra magníficament impresa per Pasqual Segarra i prolíficament il·lustrada a tot color, que no deuria faltar en cap biblioteca culta valenciana i que es pot adquirir al mòdic preu de 15 euros.

S'hi arregla la versió definitiva, corregida i revisada, de tots els textos escrits per mi (1978–2024), relacionats amb les plantacions de palmeres d'Elx. Es tracta de diuït textos esparsos de caràcter documental, assagístic, narratiu o periòdic presentats per ordre cronològic, on he mantingut l'idioma en que foren escrits, català, castellà o anglès. Molts isqueren en publicacions periòdiques o serviren per a donar lliçons i conferències; d'altres, eren documents inèdits, han estat difosos per Internet o es trobaven a mitjan fer i s'han acabat per a aquesta publicació. El pròleg de Ramon Folch i Guàrdia ha estat escrit expressament per a aquest llibre. El conjunt vol donar una visió sensible i crítica d'alguns aspectes d'aquest territori agrícola on van viure i treballar els meus avantpassats i que, malgrat el va-

lor universal –patrimonial i artístic– que hom li ha concedit al llarg dels segles, hem vist ensorrar–se els darrers setanta anys fins a convertir-se en una ruïna malbaratada.

Convençut del valor literari i documental d'aquest conjunt de textos, mentre puga seguir recopilar, revisant i publicant en forma de llibre (me'n quedarien quatre encara, ai las!) els meus textos dispersos sobre literatura, arquitectura, urbanística i societat. Queden exclosos aquests «Peu de foto» que, mentre m'acompanyen la salut i l'energia, i no s'enfaden massa el Senyor i els directors del diari, podran seguir llegint vostès cada dimarts a les fulles d'Elx del diari INFORMACIÓN. ■

